פעמים ששניהם באשם פעמים שהשוכר בחטאת והשואל באשם פעמים שהשוכר באשם והשואל בחטאת הא כיצד [א]כפירת ממון אשם [ב]ביטוי שפתים חטאת פעמים ששניהם בחטאת כגון שמתה כדרכה ואמרו נאנסה שוכר דבין כך ובין כך מיפטר פטור בחטאת שואל דבין כך ובין כך חיובי מיחייב בחטאת פעמים ששניהם באשם כגון שנגנבה ואמרו מתה מחמת מלאכה דתרוייהו קא כפרי ממונא דהא מיחייבי וקא פטרי נפשייהו שוכר בחטאת ושואל באשם כגון שמתה כדרכה ואמרו מתה מחמת מלאכה שוכר דבין כך ובין כך מיפטר פטור חייב בחטאת שואל דמיחייב במתה כדרכה וקא פטר נפשיה במתה מחמת מלאכה באשם שוכר באשם ושואל בחטאת כגון שנגנבה ואמרו מתה כדרכה שוכר הוא דמיחייב בגניבה ואבידה וקא פטר נפשיה במתה כדרכה באשם שואל דבין כך ובין כך חיובי מיחייב בחטאת מאי קמ"ל לאפוקי מדרבי אמי [א]דאמר כל שבועה שהדיינים משביעים אותה אין חייבין עליה משום שבועת ביטוי שנאמר [1]או נפש כי תשבע לבטא בשפתים כי תשבע מעצמה קמ"ל [ג]דלא כר' אמי [ב]אתמר שומר שמסר לשומר [ג]רב אמר פטור ור' יוחנן אמר [ד]חייב אמר אביי לטעמיה דרב לא מבעיא שומר חנם שמסר לשומר שכר דעלויי עלייה לשמירתו אלא אפילו שומר שכר שמסר לשומר חנם דגרועי גרעה לשמירתו פטור °מאי טעמא דהא מסרה לבן דעת ולטעמיה דר' יוחנן [ה]לא מיבעיא שומר שכר שמסר לשומר חנם דגרועי גרעה לשמירתו אלא אפי' ש"ח שמסר לשומר שכר דעלויי עלייה לשמירתו חייב דא"ל [ו]אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אמר רב חסדא הא דרב °לאו בפירוש אתמר אלא מכללא דהנהו גינאי דכל יומא הוו מפקדי מרייהו גבה דההיא סבתא יומא חד אפקדינהו לגבי חד מינייהו שמע קלא בי הלולא נפק אזל אפקדינהו לגבה דההיא סבתא אדאזל ואתא אגנוב מרייהו אתא לקמיה דרב ופטריה מאן דחזא סבר משום שומר שמסר לשומר פטור ולא היא שאני התם [י]דכל יומא נמי אינהו גופייהו גבה דההיא סבתא הוו מפקדי להו יתיב ר' אמי וקאמר לה להא שמעתא איתיביה ר' אבא בר ממל לר' אמי השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה ישבע השוכר שמתה כדרכה והשואל משלם לשוכר ואם איתא לימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר א"ל הכא במאי עסקינן בשנתנו לו [ו](רשות הבעלים) להשאיל אי הכי לבעלים בעי לשלומי דאמרו ליה לדעתך מתיב רמי בר חמא [ז]המפקיד מעות אצל חבירו צררן והפשילן לאחוריו [מ]מסרן לבנו ובתו הקטנים [ח]ונעל בפניהם שלא כראוי חייב שלא שמר כדרך השומרים טעמא דקטנים הא גדולים פטור אמאי נימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אמר רבא [ט]כל המפקיד
על

רש"י

שניהם באשם. אם נשבעו לשקר והיו נשכרים בשבועתם להקל פרעון מעליהם כפירת ממון היא זו וקרבן שבועה שלהם אשם איל בן ב' שנים דכתיב (ויקרא ה) [י]והביא את אשמו איל תמים בערכך כסף (שני) שקלים והוא אשם גזילות: נאנסה. ע"י לסטים ונשבעו שכך (א) אע"פ שהשואל משלם אונסין משביעין אותו כדרב הונא שבועה שאינה ברשותו דחיישינן שמא נתן עיניו בה ונשבע שנאנסה ואינה ברשותו: שוכר דבין כך ובין כך מיפטר. מתשלומין קאי בחטאת: בין כך ובין כך. בין שנשבע באמת שמתה כדרכה בין שנשבע לשקר שנאנסה פטר עצמו מלשלם הלכך אין בשקר זה כפירת ממון דהא אם הודה על האמת היה פטור שבועת ביטוי היא ובחטאת: שואל דבין כך ובין כך חייב לשלם. נמצא שלא כפר ממון בשיקור שבועתו ושבועת ביטוי קאי בחטאת: כגון שנגנבה. והשוכר חייב לשלם לבעלים והשואל ישלם לשוכר: ואמרו מתה מחמת מלאכה. ופטר שואל עצמו בשקר מלשלם לשוכר והשוכר מלשלם לבעלים: שמתה כדרכה. ואם הודו על האמת שוכר פטור ושואל חייב: שנגנבה. ושניהם חייבין: ואמרו מתה כדרכה. השוכר פוטר עצמו בשקר אבל השואל לא נפטר בכך מלשלם: חיובי מיחייב. לשלם קאי על שבועתו בחטאת: מאי קמ"ל. רבי ירמיה משניות שלימות הן בשבועות[כ] המשנה מחובה לחובה ומפטור לפטור ומפטור לחובה פטור מאשם גזילות מחובה לפטור חייב: רב אמר פטור. מכל מה שהיה נפטר אם שמרה הוא עצמו: חייב. אפי' באונסין: ולא מיבעיא כו'. דפטור מן האונסין ואין לך לומר פשיעה היא זו שמסרה לאחר: מרייהו. פושוי"ר בלע"ז: מאן דחזא. אחד מן התלמידים ששמע מפיו דפטריה סבר שומר שמסר לשומר כו': הוו מפקדי לה. דלא מצו אמרי ליה אין רצוננו שיהא בידה: להא שמעתא. דר' יוחנן רביה: אי הכי לבעלים בעי לשלומי. שואל שהם השאילוהו לו: דאמרי ליה. בעלים לשוכר: לדעתך. כרצונך אם תרצה להשאילה לו ימי שכירותך אין אנו מקפידין הלכך הוא השאילה והבעלים אין יכולין לומר אין רצוננו: מסרן לבנו כו'. או שמסרן לבנו ולבתו הקטנים: בפניהם. בפני אותם הקטנים שלא יצאו לחוץ ויאכלו המעות:
על

תוספות

שוכר דמיחייב בגניבה ואבידה. מכאן יש להוכיח דהלכה כמ"ד דשוכר כשומר שכר דמי וכן מוכח בריש אלמנה לכ"ג (יבמות סו:) וכן פרק השואל (לקמן דף צז. ושם) גבי מרימר בר חנינא אוגר כודנייתא לבי חוזאי[ל]:

לאפוקי מדר' אמי. ה"ה דהוה מצי למימר לאפוקי מדשמואל דאמר פ"ג דשבועות (דף כה.) דשבועת ביטוי ליתא אלא ביכול להיות להבא אבל שבועה שזרק פלוני צרור לים פטור שאין יכול לומר שבועה שיזרוק והכא מיחייב שבועה כי נשבע שנאנסה אע"ג דליתא בלהבא: **רב** אמר פטור. וא"ת והא תנן *פ"ג דגיטין (דף כט.) אם אמר טול הימנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר וי"ל דאע"ג דאסור להפקידו ביד אחר מ"מ בשביל כך אינו חייב לפרוע:

אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר. אין לפרש דטעמא דחייב לר' יוחנן אליבא דאביי משום דשינה מדעת המפקיד ולכך יתחייב בכל האונסין אפי' באונסין שהיו ראוין לבא ברשות שומר הראשון דא"כ מאי פריך אביי לרבא לקמן לימא ליה ר' אמי לר' אבא מלאך המות מה לי הכא מה לי התם כו' והלא כיון דשינה מדעת בעל הפרה הוא חייב אפילו באונסין שהיו באין אפי' אם היתה ברשותו לכך הולך לתרץ שהשאיל מדעת בעלים אלא י"ל דהטעם הוא דחשיב כאילו פירש לו שאם ישנה מדעתו כגון שימסרנה לאחר שיהיה כאילו פשע בה וכל אונסין שיארעו לה שנוכל לתלות שאם לא מסרה לאחר שלא היו נארעים חייב בה כגון אם מתה בבית שומר שני דיש לתלות דהבלא דאותו בית קטלה ושמא אם היתה בבית שומר הראשון לא היתה מתה שבריא בית אחד יותר מאחר והוי כפשע בה ויצאה לאגם שהוא מרעה שמן וטוב ומתה דחייב לאביי דאמר דהבלא דאגמא קטלה וכן לרב אם מסרה לחש"ו ומתה ברשותן חייב מהאי טעמא והיכא שלא פשע בה כגון לרב כשמסרה לבן דעת או שנעל בפניה כראוי ויצאה לאגם או שהוליכה בעצמו לאגם ומתה שם פטור אבל אם נעל בפניה שלא כראוי אע"פ שפשע אם מתה שם פטור כיון דאפילו נעל בפניה כראוי היתה מתה שם ואפילו למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב היינו דוקא כמו גריפא דאורכני דאפשר אם לא פשע מתחילה לא היה נארע אונס של גניבה וכן מוכח פרק האומנין (לקמן דף עח. ושם ד"ה הוממה) דתנן השוכר את הפרה להוליכה בהר והוליכה בבקעה והוחלקה פטור הוממה חייב והשתא למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב כי נמי הוחלקה אמאי פטור הלא תחילתה בפשיעה לענין הוממה וסופה באונס לענין הוחלקה אלא משום דאפילו הוליכה בהר כל שכן דהוחלקה לכך פריך לקמן אביי לרבא שפיר ואפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור הכא כשמסר לשומר אחר חייב דהתם בגריפא דאורכני לא היה האונס ראוי להיות נארע עד שבאו גנבים אבל הכא אגלאי מילתא שאותו הבל ואותו מקום היה מסוכן יותר להמית בהמה זו דמיד שבאת שם התחיל החולי וכן קאמר אביי לקמן דאפי' למ"ד פטור הכא חייב:

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"א מהל' שבועות הל' ט סמג לאוין רמ:

כד ב מיי' שם הל' ג סמג לאוין רלט:

כה ג מיי' שם פ"ו הל' ג ופ"ה הל' ה והל' ו:

כו ד ה מיי' פ"א מהל' שכירות הל' ו ופ"ד מהל' נזקי ממון הל' יא ועי' בהשגות ובמ"מ ובלח"מ סמג עשין פט פח טוש"ע ח"מ סי' רצא סעי' כו וסי' שה סעי' ה וסימן שט סעיף ט:

כז ו מיי' פ"א מהל' שכירות הל' ד סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' רצא סעי' כו:

כח ז מיי' פ"ד מהל' שאלה ופקדון הל' ו סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רצא סעי' כ:

כט ח ט מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' כא:

◆

רבינו חננאל

פעמים ששניהם באשם כגון שנגנבה ושניהן חייבין לשלם ונשבעו שמתה מחמת מלאכה דהיא הנאת ממון דבשבועתייהו פטרי נפשייהו מממונא באשם. שוכר בחטאת ושואל באשם כגון שמתה וכיחשו וטענו שמתה מחמת מלאכה ונשבעו בשקר שוכר דינו בשניהן אחד שפטור בשניהן ולא נהנה ממון בשבועתו בחטאת. שואל שבמתה כדרכה חייב ופטר נפשיה במתה מחמת מלאכה באשם. שוכר באשם ושואל בחטאת כגון שנגנבה וטענו מתה כדרכה ונשבעו בשקר שוכר שחייב בגניבה ממון ובשבועתו נפטר באשם שהרי בשבועתו על שקר נהנה ממון אבל השואל דבין גניבה ובין במתה כדרכה חייב ולא נהנה ממון חייב חטאת שנשבע בשקר. ולאפוקי מדר' יוסי דאמר כל שבועה שהדיינין משביעין אותה אין חייבין עליה משום שבועת ביטוי. איתמר שומר שמסר לשומר רב אמר פטור. ואמר רב חסדא [לאו בפירוש אתמר אלא] מכללא אתמר דהנהו גינאי דהוו מפקדי כל יומא (מפקדי) מרייהו גביה דההיא סבתא ואיגנבו ופטריה רב משום דלא יכלי למיטען אנת מהימנת לי בשבועה וההיא סבתא לא מהימנא לן בשבועה דהא אינהו כל יומא גבה דההיא סבתא הוה מפקדי למרייהו. ור' יוחנן אמר שומר שמסר לשומר חייב. ואמר אביי משום דיכול למימר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר. ומותבינן עליה המפקיד מעות אצל חבירו צררן והפשילן לאחוריו או שמסרן לבניו הקטנים נעל בפניהם שלא כראוי חייב שלא שימר כדרך השומרין. ודייקי' מינה טעמא דקטנים הא בניו (אבל) גדולים פטור ואמאי נימא אין רצוני

מסורת הש"ס

א) שבועות מט., ב) ב"ק יא: ט:, ג) [עי' תוס' גיטין כט. ד"ה לאן שנה ותוס' ב"ק יא: ד"ה אף], ד) [גיטין יד. כט.], ה) [ברכות ט. וש"נ], ו) [הבעלים רשות כצ"ל], ז) לקמן מב., ח) והרי"ף והרא"ש גרסי או נעל בפניהם כו', ט) [לקמן מב: ועמ"ש תוס' שם בשם ר"ח], י) בפסוק גבי אשם גזילות כתיב כל"א ועיין שם, כ) [מט:], ל) [ועי' תוס' ב"ק מ: ד"ה סברוה].

◆

תורה אור השלם

1 או נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתַיִם לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשֵׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה:
ויקרא ה ד

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נאנסה וכו' שכך הוה אע"פ:

◆

גליון הש"ס

גמרא מ"ט דהא מסרה לבן דעת. עיין לקמן דף נ"ג ע"ב תוס' ד"ה או: תוס' ד"ה רב ובר' וא"ת והא תנן. כך הקשה בירושל' בגיטין שם ועיין שם:

◆

לעזי רש"י

פושייו"ר [פושוירש]. מעדר.

◆

מוסף רש"י

שומר שמסר לשומר רב אמר פטור. הראשון בכל אונסין דידעינן שהיה פטור אם היתה אצלו פטור נמי השתא, ולא אמרינן פשיעה היא זו שמסרה לאיש אחר (ב"ק יא.). ור' יוחנן אמר חייב. אפילו באונסין (שם). לא מבעיא שומר חנם שמסר לשומר שכר. ונגנבה או שאבדה, דפטור שומר חנם, דיכיל דמיפטר אילו הואי גביה, דלא פשע. דעלויי עלייה לשמירתו. דשומר שכר מסר נפשיה לנטורי טפי משומר חנם, שהרי שומר שכר חייב בגניבה ואבידה (שם). אלא אפילו שומר שכר שמסר לשומר חנם כו' פטור. שומר שכר באונסין, ולא מצי א"ל בעל הבית פשעת שמסרת לאחר, שהרי מסרה לבן דעת (שם). צררן. בקשרו (לקמן מב.).